

ਗਨਧਰ ਵਾਦ

(ਇੰਦਰ ਭੂਤੀ ਗੌਤਮ ਆਦਿ 11 ਗਨਧਰ)

ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਮਾਚਾਰ ਸਵੇਰਗ ਦੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੀਰਥੰਕਰਾਂ ਜਾਂ ਅਰਿਹੰਤ ਬੈਠਣ ਯੋਗ ਸਮੇਸਰਨ (ਧਰਮ ਸਭਾ) ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਜੈਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਤੀਰਥੰਕਰ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੱਕ ਅਚੰਭਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਕੋਈ ਚੇਲਾ ਜਾਂ ਉਪਾਸਕ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਇਸ ਸਭਾ ਵਿਚ ਦੇਵਤੇ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮਾਧਿਅਮ ਪਾਵਾ ਵਿਖੇ, ਸੋਮਿਲਚਾਰੀਆ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਯੱਗ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਗੌਤਮ ਇੰਦਰਭੂਤੀ ਆਦਿ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਆਪਣੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਚੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਮਾਧਿਅਮ ਪਾਵਾ ਵੱਲ ਪਧਾਰੇ।¹ ਉਥੇ ਸਮੇਸਰਨ ਲਗਾ। ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਉਸੇ ਯੱਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਇੰਦਰਭੂਤੀ ਗੌਤਮ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ "ਦੇਵਤੇ ਯੱਗ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਧਰਤੀ ਵੱਲ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।" ਜਦ ਦੇਵਤੇ ਯੱਗਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ "ਦੇਵਤੇ ਕਿਸੇ ਇੰਦਰਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਯੱਗਸ਼ਾਲਾ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।" ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ "ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਉਸ ਇੰਦਰਜਾਲੀਏ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਛੁੜਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।"

ਇੰਦਰਭੂਮੀ ਗੌਤਮ ਆਪਣੇ 500 ਚੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੀ ਧਰਮ ਸਭਾ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਧਰਮ ਸਭਾ ਨਜ਼ਦੀਕ ਆਉਂਦੀ ਉਹ ਸੋਚਦੇ "ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਧਰਮ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗਾ, ਜੇ ਮੈਂ ਹਾਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਲਾ ਬਣਾ ਲਵਾਂਗਾ।" ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਸੋਚਦੇ ਉਹ ਧਰਮ ਸਭਾ ਵੱਲ ਵੱਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਕੋਲ ਮਹਾਸੇਨ ਬਾਗ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ।

1. ਦਿਗੰਬਰ ਜੈਨ ਪਰੰਪਰਾ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਵਿਪੁਲਚਲ ਪਹਾੜੇ ਤੇ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਾਜਾ ਸ਼੍ਰੇਣਿਕ ਤੇ ਰਾਣੀ ਚੇਲਣਾ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਵੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਿਨ ਸ਼੍ਰਾਵਨ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਨੇਰ ਪੱਖ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਸੀ। ਇਸ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ ਗਿਆਰਾਂ ਗਣਧਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਗੌਤਮ ਇੰਦਰ ਭੂਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਆਖਿਆ " ਹੇ ਗੌਤਮ ! ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਜੀਵ (ਆਤਮਾ) ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਸ਼ੰਕਾ ਹੈ ? " ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਮੁਖੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਇੰਦਰ ਭੂਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਚੰਭਾ ਹੋਇਆ । ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਜੀਵ ਅਜੀਵ ਦਾ ਭੇਦ ਸਮਝਾਇਆ । ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੋਕ ਭਾਸ਼ਾ ਅਰਥ ਮਾਗਧੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਕੀਤਾ । ਗੌਤਮ ਸਵਾਮੀ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੀ ਸਰਵਗਤਾ ਤੇ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ । ਉਹ 500 ਚੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਣ ਗਿਆ ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਇੰਦਰਭੂਤੀ ਗੌਤਮ ਦੀ ਉਮਰ 50 ਸਾਲ ਸੀ । ਆਪ ਦੀ ਮਾਤਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਵਸੁਭੂਤੀ ਸਨ । ਉਸ ਦਾ ਪਿੰਡ ਗੋਬਰ ਗ੍ਰਾਮ ਸੀ । ਆਪ ਬੜੇ ਸਰਲ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਸਨ । ਆਪ ਨੂੰ 4 ਗਿਆਨ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ । ਆਪ 14000 ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁਖ ਸਨ । ਜੈਨ ਧਰਮ ਵਿਚ ਗਨਧਰ ਗੌਤਮ ਦੀ ਉਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ ਜੋ ਗੀਤਾ ਵਿਚ ਅਰਜੁਨ ਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬੁੱਧ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਆਨੰਦ ਦੀ ਹੈ । ਹਰ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ 5ਵੇਂ ਗਨਧਰ ਸੁਧਰਮਾ ਸਵਾਮੀ ਇਹੋ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ' ਹੇ ਜੰਬੂ ! ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਮੁਖੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੌਤਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ । " ਗੌਤਮ ਸਵਾਮੀ, ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਗੌਤਮ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ, ਗੌਤਮ ਸਵਾਮੀ ਦੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਮਹਾਵੀਰ ਗੌਤਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ-ਉੱਤਰਾਂ ਦਾ ਸਿਟਾ ਹੀ ਜੈਨ ਆਗਮਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰਖਿਅਤ ਹੈ ।

ਗੌਤਮ ਸਵਾਮੀ ਬਹੁਤ ਖਿਮਾਵਾਨ ਸਨ । ਇਕ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਨੰਦ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਦੇ ਅਵਧੀ ਗਿਆਨ ਸਬੰਧੀ ਗਲਤ ਗੱਲ ਆਖੀ । ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਫੌਰਨ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਕਿਹਾ । ਗੌਤਮ ਸਵਾਮੀ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਆਨੰਦ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਗਏ । ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗਨਧਰ ਗੌਤਮ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਬਣੇ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤਿਮੁਕਤ ਕੁਮਾਰ ਜੇਹੇ ਬਚੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਰਾਜਿਆਂ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਜੈਨ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ । ਜੈਨ ਧਰਮ ਵਿਚ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੌਤਮ ਸਵਾਮੀ ਨੂੰ ਮੰਗਲ (ਸ਼ੁਭ) ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਆਪ ਨੂੰ ਦੀਵਾਲੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕੇਵਲ-ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ । ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਨਿਰਵਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਘ ਦਾ ਭਾਰ ਆਪ ਦੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਆ ਪਿਆ । ਆਪ ਦਾ ਨਿਰਵਾਨ ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਗੁਣਸ਼ੀਲ ਬਾਗ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ।

ਅਗਨੀਭੂਤੀ

ਗੌਤਮ ਇੰਦਰਭੂਤੀ ਦੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਣਨ ਦੀ ਖਬਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਮਾਜ ਲਈ ਇਕ ਵਿਦਰੋਹ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਖੱਤਰੀ ਚੇਲਾ ਬਣਨਾ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਾਦ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮਹਿਲ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਸੀ। ਗੌਤਮ ਇੰਦਰ ਭੂਤੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਅਗਨੀਭੂਤੀ ਵੀ 500 ਚੇਲਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦਾ, ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਣਨਾ ਬਹੁਤ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਦਮ ਲਗਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਝਟਪਟ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਚੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਸਮੇਸਰਨ ਵਲ ਆਇਆ। ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਅਗਨੀਭੂਤੀ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ੰਕਾ ਆਪਣੇ ਕੇਵਲ-ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ। ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਉਸਦੇ ਬਿਨਾਂ ਪੁਛੇ ਆਖਿਆ "ਹੇ ਅਗਨੀਭੂਤੀ ! ਤੈਨੂੰ ਕਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਹੋਂਦ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ੱਕ ਹੈ?"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਰੇ ਸ਼ੰਕਾ ਦੂਰ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਇੰਦਰਭੂਤੀ ਗੌਤਮ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਦੀਖਿਆ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ 46 ਸਾਲ ਸੀ।

ਵਾਯੂਭੂਤੀ-

ਇੰਦਰਭੂਤੀ ਅਤੇ ਅਗਨੀਭੂਤੀ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਦੀਖਿਆ ਦੀ ਚਰਚਾ ਪਾਵਾਪੁਰੀ ਦੇ ਘਰ ਘਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰ-ਅਰਥ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਨ। ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਦੀਖਿਆ ਦਾ ਵਾਯੂਭੂਤੀ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਸਮੇਸਰਨ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ੰਕਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਦੀਖਿਆ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ 42 ਸਾਲ ਸੀ।

ਵਿਅਕਤ ਸਵਾਮੀ-

ਇੰਦਰ ਭੂਤੀ, ਅਗਨੀ ਭੂਤੀ ਅਤੇ ਵਾਯੂਭੂਤੀ ਸਕੇ ਭਰਾ ਸਨ। ਵਿਅਕਤ ਸਵਾਮੀ ਕੋਲਾਂਗ ਸ਼ਨੀਵੇਸ਼ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੋਤ ਭਾਰਦਵਾਜ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਵਰਣੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਧਨਮਿਤਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸ਼ੰਕਾ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਅਸਾਰਤਾ (ਨਾਸ਼ਵਾਨਤਾ) ਬਾਰੇ ਸੀ। ਦੀਖਿਆ ਸਮੇਂ ਆਪ ਦੀ ਉਮਰ 50 ਸਾਲ ਸੀ।

ਸੁਧਰਮਾ ਸਵਾਮੀ

ਜੈਨ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸੁਧਰਮਾ ਸਵਾਮੀ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ । ਆਪ ਵੀ ਪਾਵਾ ਵਾਲੇ ਯੱਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ । ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ ਕੋਲਾਂਗ ਸ਼ਨੀਵੇਸ਼ ਵਿਖੇ ਅਗਨੀਵੈਸ਼ਾਆਯਾਨ ਕੁਲ ਵਿਚ ਹੋਇਆ । ਆਪ ਦੀ ਮਾਤਾ ਭਦਿਲਾ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਧਮਿਲ ਸਨ । ਆਪ ਨੂੰ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਬਾਰੇ ਸ਼ੰਕਾ ਸੀ ।

ਆਪ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸਾਧੂ ਬਣੇ । 42 ਸਾਲ ਤੱਕ ਸਾਧੂ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ । 8 ਸਾਲ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਰਹੇ । ਆਪ 11 ਗਨਧਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਸਨ । ਅੱਜ ਤੋਂ ਜੈਨ ਸ਼ਾਸਤਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਿਸ਼ ਅੰਤਮ ਕੇਵਲੀ ਭਗਵਾਨ ਜੰਬੂ ਸਵਾਮੀ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਮੰਡੀਕ ਸਵਾਮੀ-

ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੱਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਮੰਡੀਕ ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਮੋਰਿਆ ਸ਼ਨੀਵੇਸ਼ ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੁਲ ਵਿਚ ਹੋਇਆ । ਉਸ ਦਾ ਗੋਤ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਸੀ । ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਵਿਜੈਦੇਵੀ ਸੀ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਧੰਨਦੇਵ ਸੀ । ਉਹ 350 ਚੇਲਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸੀ । ਉਸਨੂੰ ਕਰਮ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ੰਕਾ ਸੀ । ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ੰਕਾ ਦੂਰ ਕੀਤੀ । ਉਹ 350 ਚੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਣ ਗਿਆ । ਸਾਧੂ ਬਣਨ ਸਮੇਂ ਆਪ ਦੀ ਉਮਰ 53 ਸਾਲ ਸੀ । 67 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ । 83 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਗੁਣਸ਼ੀਲ ਬਾਗ ਵਿਚ ਨਿਵਾਰਨ ਹੋਇਆ ।

ਮੋਰੀਆ ਪੁੱਤਰ -

ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਸਤਵੇਂ ਗਨਧਰ ਦਾ ਨਾਂ ਮੋਰੀਆ ਪੁੱਤਰ ਸੀ । ਮੋਰੀਆ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਕਾਸ਼ਯਪ ਗੋਤ ਸੀ । ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮੋਰਿਆ ਅਤੇ ਮਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਵਿਜੈਦੇਵੀ ਸੀ । ਉਸ ਦਾ ਪਿੰਡ ਮੋਰਿਆ ਸ਼ਨੀਵੇਸ਼ ਸੀ । ਉਹ ਵੀ ਪਾਵਾਪੁਰੀ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ 350 ਚੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਯੱਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਉਹ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਸੁਣ ਕੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਕੋਲ ਆਇਆ । ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਦੇਵਲੋਕ ਬਾਰੇ ਸ਼ੰਕਾ ਦੂਰ ਕੀਤੀ ।

ਦੀਖਿਆ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ 65 ਸਾਲ ਸੀ । 79 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ । 95 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਗੁਣਸ਼ੀਲ ਬਾਗ ਵਿਚ ਨਿਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ।

ਆਪ ਦੇ ਨਾਲ 350 ਚੇਲਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਤੋਂ ਦੀਖਿਆ ਲਈ।

ਅੰਕਪਿਤ ਸਵਾਮੀ—

ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਅਠਵੇਂ ਗਨਧਰ ਅੰਕਪਿਤ ਸਵਾਮੀ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਮਿਥਿਲਾ ਨਗਰੀ ਵਿਖੇ ਗੋਤਮ ਗੋਤਰ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੁਲ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਜੈਅੰਤੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਦੇਵ ਸੀ।

ਆਪ 300 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਨਰਕ ਬਾਰੇ ਸ਼ੰਕਾ ਸੀ। ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਨਰਕ ਅਤੇ ਨਰਕ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ੰਕਾ ਦੂਰ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਵੀ 300 ਚੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਚੋਲਾ ਬਣਿਆ।

ਦੀਖਿਆ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ 48 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। 57 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। 78 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਨਿਰਵਾਨ ਗੁਣਸ਼ੀਲ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

ਅਚਲ ਭਰਾਤਾ—

ਅਚਲ ਭਰਾਤਾ ਨਾਂ ਦਾ, ਹਰੀਤ ਗੋਤ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਪਾਵਾ ਵਾਲੇ ਉਸ ਯੱਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਸੋਮਿਲ ਆਚਾਰੀਆ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੇਸ਼ਲ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਨੰਦਾ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਵਸ਼ੂ ਸੀ।

ਅਚਲ ਭਰਾਤਾ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਅਤੇ ਪਾਪ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ੰਕਾ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ 300 ਚੇਲਿਆਂ ਨਾਲ 46 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸਾਧੂ ਬਣਿਆ। 14 ਸਾਲ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਰਿਹਾ। 72 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰਵਾਨ ਗੁਣਸ਼ੀਲ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

ਮੇਤਾਰਿਆ—

ਸ਼੍ਰਮਣ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਗਨਧਰ ਮੇਤਾਰਿਆ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਤੁੰਗੀਆ ਸ਼ਨੀਵੇਸ਼ ਦੇ ਕੇਡਾਨਿਆ ਗੋਤਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਵਰੁਣ ਦੇਵਾ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਤ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਦਵਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਪੁਨਰਜਨਮ ਬਾਰੇ ਸ਼ੰਕਾ ਸੀ। ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੰਕਾ ਦੂਰ ਕੀਤੀ। ਦੀਖਿਆ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ 36 ਸਾਲ ਸੀ। 16 ਸਾਲ ਆਪ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਆਪ ਦਾ ਨਿਰਵਾਨ ਗੁਣਸ਼ੀਲ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

ਪ੍ਰਭਾਸ—

ਪ੍ਰਭਾਸ ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਬਾਕੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ 300 ਚੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਪਾਵਾ ਵਾਲੇ ਯੱਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਅਤਿਭੱਦਰਾ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਬਲ ਸੀ।

ਉਸ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਦੇ ਨਿਰਵਾਨ ਬਾਰੇ ਸ਼ੰਕਾ ਸੀ । ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਬੜੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਦੂਰ ਕੀਤਾ । ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ 300 ਚੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਣ ਗਿਆ ।

ਦੀਖਿਆ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 16 ਸਾਲ ਸੀ । 16 ਸਾਲ ਉਹ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਰਿਹਾ । ਉਸ ਦਾ ਨਿਰਵਾਨ 40 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਗੁਣਸ਼ੀਲ ਚੈਤਯ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ 4411 (ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਜੈਨ ਸਾਧੂ ਦੀਖਿਆ ਲਈ । ਇਨ੍ਹਾਂ 11 ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ 11 ਗਨਧਰ (ਸਾਧੂ ਸਮੂਹ ਦੇ ਮੁਖੀ) ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । 11 ਗਨਧਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੰਦਰਭੂਤੀ ਗੋਤਮ ਅਤੇ ਸੁਧਰਮਾਂ ਸਵਾਮੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਗਨਧਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਵਾਨ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ ।

ਗਿਆਰਾਂ ਗਨਧਰਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਨਣ

ਲੜੀ ਨੰ.	ਨਾਉ	ਗੋਤ	ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ	ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਸਮਾਂ	ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ	ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ	ਕੁੱਲ ਉਮਰ ਪੁਣ	ਨਿਰਵਾਨ	
1.	ਇੰਦਰਭੂਤੀ	ਗੋਤਮ	ਗੋਬਰ	50	30	12	42	92	ਚੇਤਯ
2.	ਅਗਨੀਭੂਤੀ	ਗੋਤਮ	ਗੋਬਰ	46	12	16	28	74	ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ
3.	ਵਾਯੂਭੂਤੀ	ਗੋਤਮ	ਗੋਬਰ	42	10	18	28	70	ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ
4.	ਵਿਅਕਤ	ਭਾਰਦਵਾਜ	ਕੋਲਾਂਗ	50	12	18	28	70	ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ
5.	ਸੁਧਰਮਾਂ	ਅਗਨੀ	ਕੋਲਾਂਗ	50	42	8	50	100	ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ
ਵੈਸ਼ਯਅਨ									
6.	ਮੰਡਿਕ	ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ	ਮੋਰੀਆ	53	14	16	30	83	ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ
ਸ਼ਨੀਵੈਸ਼									
7.	ਮੋਰੀਆ	ਕਾਸ਼ਯਪ	ਮੋਰੀਆ	65	14	16	30	95	ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ
8.	ਅੰਕਾਪਿਕ	ਗੋਤਮ	ਮਿਥਿਲਾ	48	9	21	30	78	ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ
9.	ਅਚਲਭਰਾਤਾ	ਹਰਿਰਤ	ਕੋਸ਼ਲਾ	46	12	14	26	72	ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ
10.	ਮੇਤਾਰਿਆ	ਕੋਡਿਨਯ	ਤੰਰਿਹਕ	36	10	16	26	62	ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ
11.	ਪ੍ਰਭਾਸ	ਕੋਡਿਨਯ	ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ	16	8	16	24	40	ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ

ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਚੰਦਨਾ ਦਾ ਸਾਧਵੀ ਬਣਨਾ

ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਚੰਦਨਾ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ ਲਗੀ । ਇਕ ਦੇਵਤਾ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੁਭ ਭਾਵਨਾ ਜਾਣ ਕੇ ਆਪਣੀ ਦੇਵ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਚੰਦਨਾ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਸਮੇਸਰਨ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ । ਚੰਦਨਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੀ । ਉਸ ਨੇ ਸਾਧਵੀ ਜੀਵਨ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ । ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਧਵੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬਣਾਇਆ । ਚੰਦਨਾ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਧਵੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬਣਾਇਆ । ਚੰਦਨਾ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਤੋਂ ਦਾਸੀ ਬਣੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਦਾਸੀ ਤੋਂ ਧਰਮ ਸੰਘ ਦਾ ਮੁਖੀਆ । ਚੰਦਨਾ ਦਾ ਧਰਮ ਸੰਘ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਬਣਾ ਕੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਲਾਮੀ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਤੇ ਧਰਮ ਸ੍ਰੀ ਸੰਘ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਹੱਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ । ਇਹ ਇਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਕਦਮ ਸੀ । ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਨੂੰ ਚੁਨੌਤੀ ਦਿਤੀ । ਆਪ 36000 ਸਾਧਵੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਨ ।

ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਮਧਿਅਮ ਪਾਵਾ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਤੀਰਥ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ । ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਤੀਰਥ ਦੇ ਚਾਰ ਆਧਾਰ ਹਨ :-

(1) ਸਾਧੂ (2) ਸਾਧਵੀ (3) ਸ਼੍ਰਾਵਕ (ਉਪਾਸਕ) (4) ਸ਼੍ਰਾਵਿਕਾ (ਉਪਾਸਿਕਾ)

ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ (1) ਸਾਧੂ ਧਰਮ (2) ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਧਰਮ ।

“ ਸੰਜਮ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ, ਸਾਧਵੀਆਂ ਨੂੰ ਸਚੇ ਅਰਿਹੰਤ ਦੇਵ, ਸਚੇ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸਚੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣ ਦੀ ਹਿਦਾਇਤ ਕੀਤੀ । ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਸਮਿਅਕ ਗਿਆਨ, ਸਮਿਅਕ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਮਿਅਕ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਮਿਅਕ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਦਸਿਆ । ”

“ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਧਰਮ ਸੁਣ ਲੈਣ ਤਾਂ ਧਰਮ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਆਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ । ਜੇ ਸ਼ਰਧਾ ਵੀ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੰਜਮ ਦਾ ਪਾਲਣ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਠਿਨ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਦ (ਅਣਗਹਿਲੀ) ਲੋਭ, ਡਰ, ਅਹੰਕਾਰ, ਅਗਿਆਨ ਅਤੇ ਮੋਹ ਕਾਰਣ ਮਨੁੱਖ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਸੁਣ ਸਕਦਾ । ”

“ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਣਾ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ । ਸੇ ਗਿਆਨੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਇਹੋ ਧਰਮ ਅਨਿੱਤ (ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਹਿਤ ਵਾਲਾ) ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਅਮਰ ਹੈ । ”

“ ਕੰਮ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖਤਰੀ, ਵੈਸ਼ ਅਤੇ ਸ਼ੂਦਰ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਜਾਤ ਦਾ ਆਧਾਰ ਕੰਮ ਹੈ, ਜਨਮ ਨਹੀਂ । ਇਥੇ ਜਾਤ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਤੱਪਸਿਆ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ।

“ ਕੁਝ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਥੇ ਆਏ ਹਨ, ਕਿਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਹ ਅਗਿਆਨ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਹਨ । ”

“ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਵਸ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਭਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੀ ਜਨਮ, ਮਰਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੈ । ਇਹੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ । ” ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਜੀਵ ਅਜੀਵ ਆਦਿ ਨੌਂ ਤਤਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ । ਜੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ (1) ਜੀਵ (2) ਅਜੀਵ (3) ਪਾਪ (4) ਪੁੰਨ (5) ਆਸ਼ਰਵ (6) ਸੰਬਰ (7) ਨਿਰਜਰਾ (8) ਬੰਧ (9) ਮੋਕਸ਼

ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਜਾਤ ਪਾਤ, ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਧਰਮ ਦਾ ਮੁੱਲ ਵਿਨੈ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਧਰਮ ਸੱਚਾ, ਮੰਗਲ ਧਰਮ ਹੈ। ਇਹ ਧਰਮ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸੇ ਹਨ। (1) ਅਹਿੰਸਾ (2) ਸੰਜਮ ਤੇ (3) ਤਪ।

ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਪੰਜ ਮਹਾਵਰਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਰਮਾਇਆ।

(1) ਅਹਿੰਸਾ- ਸਾਧੂ, ਸਾਧਵੀ ਨੂੰ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮੋਟੀ ਅਤੇ ਬਾਰੀਕ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਮਨ, ਬਚਨ ਰਾਹੀਂ ਨਾ ਹਿੰਸਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਿੰਸਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(2) ਸੱਚ :- ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਮਨ, ਬਚਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਲਈ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਝੂਠ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(3) ਚੋਰੀ : ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਬਾਰੀਕ ਅਤੇ ਮੋਟੀ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਚੋਰੀ, ਮਨ, ਬਚਨ ਅਤੇ ਕਾਇਆ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਨਾ ਹੀ ਕਰਵਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(4) ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ :- ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਮਨ, ਬਚਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਨਿਸਚਿਤ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਨਾ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਰਾਤ ਦੇ ਭੋਜਨ ਦੇ ਤਿਆਗ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਅਜਿੱਤ ਨਾਥ ਤੋਂ ਭਗਵਾਨ ਪਾਰਸ਼ਵਨਾਥ ਸਮੇਂ ਤੱਕ 4 ਮਹਾਵਰਤ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਵਰਤ ਨੂੰ ਅਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਈਸ਼ਵਰ ਸੰਬੰਧੀ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਖਣਾ ਸੀ “ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਹੀ ਜਦ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅਵਸਥਾ ਜਾਂ ਸਿਧ ਅਵਸਥਾ ਅਖਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ” ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਹੀ ਨਰਕ, ਸਵਰਗ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਆਤਮਾ ਮਨੁੱਖ ਜਾਂ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਜੂਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਆਤਮਾ ਪਸ਼ੂ ਜਾਂ ਨਰਕ ਦੀ ਜੂਨ ਭੋਗਦੀ ਹੈ। ” ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਆਤਮਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਾਦਿ, ਅਨੰਤ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਹੀ ਦੁੱਖ ਤੇ ਸੁੱਖ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਹੀ ਸਵਰਗ ਦਾ ਨੰਦਨਬਨ ਤੇ ਕਾਮਧੇਨੂ ਗਊ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਹੀ ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਤੇ ਸੁੱਖ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਸੁਖਮ ਪਰਮਾਣੂਆਂ

ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਹਨ । ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਈਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕਰਤਾ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮ ਮੁਕਤ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਆਖਿਆ ।

ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਜਦ ਤੱਕ ਜਨਮ ਮਰਨ ਹੈ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬੰਧਨ ਰਹੇਗਾ । ਪਾਪ ਤੇ ਪੁੰਨ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਹਨ । ਆਤਮਾ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈ ਕੇ, ਕਿੰਨੇ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗੇ ਕਿੰਨੇ ਕਰੇਗੀ, ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ?

ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ 5 ਮਹਾਵਰਤਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਗ੍ਰਹਿਸਥਾਂ ਲਈ ਛੋਟੇ 12 ਵਰਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ ।

ਸ਼੍ਰਾਵਕ ਦੇ 12 ਵਰਤ

(1) ਅਹਿੰਸਾ - ਚਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਸੂਰ ਤੋਂ ਤੰਗ ਕਰਨਾ, ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਣਾ, ਕਾਇਰਤਾ ਵਿਖਾਉਣਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰਨਾ ਪਹਿਲਾ ਹਮਲਾ, ਕਰਨਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਹੀ ਅਹਿੰਸਾ ਅਨੁਵਰਤ ਹੈ ।

(2) ਸਚ - ਮੋਟਾ ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਦੁਖ ਹੋਵੇ, ਗਾਂ, ਜਮੀਨ ਜਾਂ ਲੜਕੀ ਸਬੰਧੀ ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੋਟੇ ਝੂਠਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਸਚ ਅਨੁਵਰਤ ਹੈ ।

(3) ਅਸਤੈ :- ਮੋਟੀ ਵਸਤਾਂ ਚੋਰੀ ਕਰਨਾ, ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰਨਾ, ਸੱਮਗਲਿੰਗ ਕਰਨਾ, ਗਲਤ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤੇ ਠੀਕ ਨੂੰ ਗਲਤ ਚੀਜ਼ ਆਖ ਕੇ ਵੇਚਣਾ, ਗੱਲਤ ਵਟੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ, ਚੋਰੀ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕਰਵਾਉਣਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਹੀ ਅਸਤੈ ਅਨੁਵਰਤ ਹੈ ।

(4) ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ :- ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹਰ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ, ਭੈਣ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰੀ ਸਮਝਣਾ । ਇਹ ਹੀ ਮਹਾਨ ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਅਨੁਵਰਤ ਹੈ ।

(5) ਅਪਰਿਗ੍ਰਹਿ :- ਖੇਤ, ਧਨ, ਅਨਾਜ, ਰੋਜਾਨਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ, ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਅਪਰਿਗ੍ਰਹਿ ਅਨੁਵਰਤ ਹੈ ।

(6) ਦਿਕਪ੍ਰਮਾਨ :- ਚੁੰਨ੍ਹ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਪਾਸੇ ਵਿਉਂਪਾਰ ਆਦਿ ਸਬੰਧੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਦ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ।

(7) ਭੋਗ, ਉਪਭੋਗ ਪ੍ਰਮਾਨ :- ਖਾਣ, ਪੀਣ, ਐਸ਼, ਇਸ਼ਰਤ ਅਤੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਆਦਿ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ।

(8) ਅਨਰਥ ਦੰਡ ਵੇਰਮਣ :- ਬਹੁਤ ਪਾਪਕਾਰੀ, ਬੇਕਾਰ ਧੰਦੇ ਨਾ ਕਰਨਾ ।

(9) ਸਮਾਇਕ: ਹਰ ਰੋਜ਼ ਘਟੇ ਘੱਟ ਇਕ ਮਹੂਰਤ (48 ਮਿੰਟ) ਲਈ ਸੰਸਾਰਿਕ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਤਿ ਮਨ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਕਰਨਾ ਵੀਤਰਾਗੀ ਕਰਮ ਮੁਕਤ, ਤੀਰਥੰਕਰ, ਅਰਿਹੰਤ ਸਿੱਧ ਆਤਮਾਵਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ ।

(10) ਦੇਸ਼ ਅਵਕਾਸ਼ਿਕ :- ਜਰੂਰਤ ਦੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਘਟਾਉਣਾ ।

(11) ਪੋਸ਼ਧ ਉਪਵਾਸ :- ਅਸ਼ਟਮੀ, ਚਤੁਰਦਸੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਸੰਸਾਰਿਕ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅੱਠ ਪਹਿਰ ਲਈ ਧਰਮ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ।

(12) ਅਤਿਥੀ ਸੰਵਿਭਾਗ :- ਘਰ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨ ਦੀ ਸ਼ੁਧ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ (ਮੁਨੀ ਤੇ ਸਾਧਵੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੁਧ ਭੋਜਨ, ਪਾਣੀ, ਵਸਤਰ ਤੇ ਨਿਵਾਸ ਦੇਣਾ ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਮੇਘ, ਨੰਦੀਸੇਨ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਧੂ ਜੀਵਨ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ । ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਅਭੈ ਤੇ ਸੂਲਸਾ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਧਰਮ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ।

ਇਹ ਚੌਮਾਸਾ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ ।

ਚੌਹਦਵਾਂ ਸਾਲ—

ਚੌਮਾਸਾ ਗੁਜਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਵਿਦੇਹ ਵੱਲ ਆਏ । ਰਾਹ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਕਰਦੇ ਆਪ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੁੰਡ ਗ੍ਰਾਮ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਦਾ ਹਿਸਾ ਸੀ ।

ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਸੁਣ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਸਮੇਸਰਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ । ਇਹ ਸਮੇਸਰਨ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਹੁਸ਼ਾਲ ਚੈਤਯ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ।

ਇਸ ਸਭਾ ਵਿਚ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੀ । ਜਿਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨਰ-ਨਾਰੀਆਂ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ । ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਭਾਣਜਾ ਜਮਾਲੀ ਆਪਣੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦੇਸ਼ਤ ਰਾਜਕੁਮਾਰਾਂ ਨਾਲ ਰਾਜਮਹਿਲ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਆਪ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਣ ਗਿਆ । ਇਥੇ ਹੀ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇਵਾਨੰਦ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਵ ਦੱਤ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਤੋਂ ਦੀਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ । ਰਿਸ਼ਵਦੱਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ । ਉਹ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੁੰਡ ਦਾ ਮੁੱਖੀਆ ਸੀ । ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇਵਨੰਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਨਾਲ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ । ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਜੀਵ ਅਜੀਵ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ।

ਦੇਵਾਨੰਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਨੇ ਜਦ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਮਮਤਾ ਜਾਗ ਪਈ । ਗਣਧਰ ਗੌਤਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ' ਹੇ ਗੌਤਮ ! ਦੇਵਾਨੰਦਨੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਤੇ ਰਿਸ਼ਵਦੱਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਹਨ । ਮੈਂ 84 ਦਿਨ ਇਸ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਸੋ ਹੁਣ ਇਸ ਮਾਤਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਗ ਪਿਆ ਹੈ । "

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਸਾਧੂ ਧਰਮ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਿਆ । ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਬੜੇ ਸਾਧੂਆਂ ਕੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਗਿਆਨ, ਧਿਆਨ ਤੇ ਤਪ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਲਗੇ । ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਥੋੜਾ ਸੀ । ਕਰਮ ਝੜ ਗਏ । ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਰਵਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ।

ਇਸੇ ਸਾਲ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੀ ਪੁਤਰੀ ਪ੍ਰਿਯਾਦਰਸ਼ਨਾ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਧਵੀ ਦੀਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ । ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਸਾਧਵੀ ਸੰਘ ਦੀ ਮੁਖੀ ਚੰਦਨਬਾਲਾ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਰੂਣੀ ਬਣਾਇਆ ।

ਸਾਲ ਭਰ, ਆਪ ਵਿਦੇਹ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ । ਇਹ ਚੌਮਾਸਾ ਆਪਨੇ ਵੈਸ਼ਾਲੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ । ਇੱਥੇ ਹਜ਼ਾਰ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਕੀਤਾ ।

ਪੰਦਰਵਾਂ ਸਾਲ—

ਚੌਮਾਸਾ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਵੈਸ਼ਾਲੀ ਤੋਂ ਵਤਸ ਭੂਮੀ ਵੱਲ ਪਧਾਰੇ । ਇੱਥੇ ਪਿੰਡਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪ ਕੋਸਾਂਬੀ ਨਗਰੀ ਵਲ ਆਏ ।

ਇੱਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਉਦਾਯਨ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਸਹਸਤਾਨੀਕ ਦਾ ਪੋਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਤਾਨੀਕ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ । ਇਹ ਵੀ ਵੈਸ਼ਾਲੀ ਦੇ ਗਣਰਾਜ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਚੇਟਕ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਦੋਹਤਾ ਸੀ ।

ਉਦਾਯਨ ਦਾ ਪਿਤਾ ਮਰ ਚੁਕਾ ਸੀ । ਰਾਜ ਦਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਮਹਾਰਾਣੀ ਮਿਰਗਾਵਤੀ ਚਲਾਉਂਦੀ ਸੀ ।

ਇਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਸ਼ਤਾਨੀਕ ਦੀ ਗਿਆਨਵਾਨ ਭੈਣ ਜੈਅੰਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ । ਜੋ ਕਿ ਜੈਨ ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਅਥਾਹ ਸ਼ਰਧਾ ਰਖਦੀ ਸੀ । ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਅਕਸਰ ਜੈਨ ਸਾਧੂ ਸਾਧਵੀ ਠਹਿਰਦੇ ਸਨ ।

ਇੱਥੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਸਮੇਸਰਨ ਚੰਦਰਾਵਰਨ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚ ਲਗਾ । ਜੈਅੰਤੀ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਤੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁਛੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਉੱਤਰ ਕੀਤਾ । ਉੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਜੈਅੰਤੀ ਸਾਧਵੀ ਬਣ ਗਈ । ਇੱਥੇ ਹੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਮਿਰਗਾਵਤੀ ਰਾਜ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ, ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਈ ।

ਵਤਸਤੁਮੀ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਉਤਰ ਕੋਸ਼ਲ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪਿੰਡਾਂ-ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਦੇ, ਸ਼੍ਰਾਵਸਤੀ ਨਗਰੀ ਪਹੁੰਚੇ । ਉਥੇ ਕੋਸ਼ਟਕ ਨਾਂ ਦੇ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚ, ਆਪਦਾ ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੋਇਆ । ਇਥੇ ਹੀ ਸੁਸਨੋਭਦਰ ਅਤੇ ਸੁਪ੍ਰਤਿਸ਼ਟ ਮੁਨੀ ਦੀ ਦੀਖਿਆ ਹੋਈ । ਕੋਸ਼ਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਆਪ ਵਿਦੇਹ ਭੂਮੀ ਪਧਾਰੇ । ਇਥੇ 'ਗਾਥਾਪਤੀ ਆਨੰਦ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸ਼ਿਵਾਨੰਦਾ' ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਤੋਂ 12 ਵਰਤ ਰੂਪੀ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ । ਇਸ ਸਾਲ ਦਾ ਚੰਮਾਸਾ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ, ਬਣਿਜ ਗ੍ਰਾਮ ਵਿਖੇ ਗੁਜਾਰਿਆ ।

ਸੋਲ੍ਹਵਾਂ ਸਾਲ—

ਬਣਿਜਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਮਗਧ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਧਾਰੇ । ਇਥੋਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨਗਰਾਂ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਪੁੱਜੇ । ਇਥੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼੍ਰੇਣਿਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਿਆ ।

ਇਥੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਉਪਾਰੀ ਪੰਨਾ ਤੇ ਸ਼ਾਲੀਭੱਦਰ ਨੇ ਆਪ ਪਾਸ ਕਰੇੜਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਛੱਡ ਕੇ ਦੀਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ । ਪੰਨਾ ਸਾਲੀਭੱਦਰ ਦਾ ਜੀਜਾ ਸੀ ।

ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਚਰਚਾ ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਗਲੀ, ਕੂਚਿਆਂ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਈ । ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਤੇ, ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇਹ ਚੰਮਾਸਾ ਮਗਧ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਾਜਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਬਿਤਾਇਆ । ਚੰਮਾਸਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਚੰਪਾ ਨਗਰੀ ਵਿਖੇ ਪੁੱਜੇ ।

ਸਤਾਰ੍ਹਵਾਂ ਸਾਲ—

ਉਸ ਸਮੇਂ ਚੰਪਾ ਨਗਰੀ ਵਿੱਚ ਦੱਤ ਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ । ਉਸ ਦੀ ਰਕਤਵਤੀ ਨਾਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ । ਇਸੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਮਹਿੰਚੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ।

ਜਦ ਇਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਚੰਪਾ ਨਗਰੀ ਆਉਣ ਦੀ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪਰਜਾ ਸਮੇਤ ਸ਼ਾਹੀ ਠਾਠ-ਬਾਠ ਨਾਲ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਸਮੋਸਰਨ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਇਆ । ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਧਰਮ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਿਆ ।

ਇਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਮਹਿੰਚੰਦਰ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਸਮਝ ਕੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਪਾਸੋਂ ਸਾਧੂ ਦੀਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ । ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿੰਧੂ-ਸੇਵਿਰ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਉਦਯੋਨ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪੱਕਾ ਭਗਤ ਸੀ । ਇਕ ਵਾਰ ਉਹ ਪੋਸ਼ਧ ਵਰਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਚਦੇ-ਸੋਚਦੇ ਖਿਆਲ ਆਇਆ " ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ, ਨਗਰ

ਧੰਨ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਤੀਰਥੰਕਰ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਧਰਮ-ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਘੁਮਦੇ ਹਨ । ਉਹ ਲੋਕ ਧੰਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਮਹਾਵੀਰ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਭਗਤੀ ਤੇ ਪੂਜਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਭਗਵਾਨ ਮੇਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵੀਤਭੈ ਪਤਨ ਵਿਖੇ ਪਧਾਰਨ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਗਤੀ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਆਤਮ-ਕਲਿਆਣ ਕਰ ਸਕਾਂ ।”

ਉਸ ਸਮੇਂ ਚੰਪਾ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਰਾਜਾ ਉਦਯਨ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੁਭ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ।

ਚੰਪਾ ਤੋਂ ਵੀਤਭੈ ਨਗਰੀ ਦੀ ਦੂਰੀ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਰਾਹ ਵਿਚ ਮਰੂ ਦੇਸ਼ ਪੈਂਦਾ ਸੀ । ਇੰਨੀ ਲੰਬੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪ ਵੀਤਭੈ ਪਤਨ ਨਗਰ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਪੁਜੇ । ਉੱਥੇ ਰਾਜਾ ਉਦਯਨ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਧੂ ਬਣ ਗਿਆ । ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ-ਪਾਟ ਆਪਣੇ ਭਾਣਜੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ।

ਇੰਨੀ ਲੰਬੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਤੇ ਸਾਧਵੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋਣੇ ਪਏ । ਖੁਸ਼ਕ ਇਲਾਕਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਮੀਲਾਂ ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਜੇ ਪਾਣੀ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਵਰਤੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ । ਇਹੋ ਹਾਲਤ ਭੋਜਨ ਦੀ ਸੀ । ਅਨਜਾਨ ਲੋਕ ਸਾਧੂ ਤੇ ਸਾਧਵੀਆਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸਨ । ਸਾਧੂ ਤੇ ਸਾਧਵੀ ਭੁਖੇ, ਪਿਆਸੇ ਤੇ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਸਹਿਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ।

ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਨਪੱਲੀ ਦਾ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਆਉਂਦਾ ਸੀ । ਜਿਥੇ ਮੀਲਾਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਬਸਤੀ ਦਾ ਨਾਮੋਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਸਾਧੂ ਤੇ ਸਾਧਵੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁਖੇ, ਪਿਆਸੇ ਕਾਫੀ ਲੰਬਾ ਸਫਰ ਤਹਿ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ । ਹੋਰ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਕਸ਼ਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ । ਸਾਰੇ ਸਫਰ ਵਿਚ ਸਾਧੂ ਤੇ ਸਾਧਵੀ ਤੱਪ, ਸੰਜਮ ਵਿਚ ਅਡੋਲ ਰਹੇ । ਜਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮਾਰੂਥਲ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ।

ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ

ਵੀਤਭੈ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਗੌਤਮ ਸਵਾਮੀ ਨੇ ਇਕ ਬੁਢੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ, ਬੁਢੇ ਬਲਦਾਂ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਵੇਖਿਆ । ਉਹ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਗੌਤਮ ਸਵਾਮੀ ਉਸ ਕੋਲ ਗਏ । ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ । ਵੈਰਾਗ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਵਿਨਾਸ਼ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ।

ਕਿਸਾਨ ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਇੰਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਾਧੂ ਬਣਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ।